

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

O.M. MIRTAEV

**EPIDEMIOLOGIYADAN
AMALIY MASHG'ULOTLAR UCHUN
QO'LLANMA**

TIBBIYOT INSTITUTLARINING
TALABALARI UCHUN

Toshkent – 2009

Ushbu qo'llanma Toshkent Tibbiyot Akademiyasining «Epidemiologiya» kafedrası mudiri, tibbiyot fanlari doktori, professor O.M.MIRTAZAEV tahriri ostida tayyorlangan.

Taqrizchilar:

Tibbiyot fanlari doktori, professor

M.M.HAKIMOV

Tibbiyot fanlari doktori, professor

A.S.NE'MATOV

Ushbu amaliy mashg'ulotlar uchun qo'llanma epidemiologiyadan o'zbek tilida yozilgan birinchi qo'llanmadir. Kitobda keltirilgan materiallar epidemiologiya fanining zamonaviy yutuqlari haqidagi ma'lumotlarga asoslanib qiziqarli qilib berilgan. Qo'llanmada umumiy va xususiy epidemiologiyaga bag'ishlangan ikkita bo'lim mavjud. Umumiy epidemiologiya bo'limida epidemiologiya fani, epidemik jarayon, epidemiologik tekshiruv usullari, infeksiya manbai, yuqish yo'llari va yuqtirish omillari, yuqumli kasalliklarga qarshi kurash chora-tadbirlari batafsil bayon qilingan. Shuningdek, ushbu bo'limda dezinfeksiya, dezinseksiya, deratizatsiya va sterilizatsiya hamda yuqumli kasalliklarning maxsus profilaktikasi mavzulariga alohida e'tibor berilgan.

Xususiy epidemiologiya bo'limida esa oshqozon-ichak, havo-tomchi, qon va tashqi qoplamalar infeksiyalarining har birining epidemiologiyasi va profilaktikasi batafsil yoritilgan.

Amaliy mashg'ulotlar uchun qo'llanma O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirliklari 2006 yilda tasdiqlagan, tibbiyot institutlari talabalarini epidemiologiyadan o'qitish o'quv dasturiga mos holda yozilgan.

Tuzuvchi mualliflar: t.f.d., prof. Mirtazaev O.M. (umumiy epidemiologiya), t.f.d., dotsent Umirov S.E. (14,15,17 mavzular), t.f.n., dotsent Yldashev A.V. (22 mavzu) katta o'qituvchi Sattarova N.A. (11,12,13-mavzular), katta o'qituvchi Toshboev B.Yu., (18,24-mavzular), assistent Mirzaboev D.S. (16, 19-mavzular), assistent Saidkasimova N.S. (23-mavzu) assistent Martinenko N. (20-mavzu) assistent Mustanov A.Yu. (21-mavzu), assistent Rasulov Sh.M. (25-mavzu).

SO'Z BOSHI

Tibbiyot institutlari o'quv rejasida epidemiologiya fani asosiy fanlar orasidan o'rin olgan. Shu bois ushbu fanni bo'lg'usi oliy malakali vrachlarga o'qitish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yuqumli kasalliklarga qarshi kurashda va aholi orasida ularni kamaytirishda epidemiologiya fanining va ushbu sohadagi vrachlarning erishgan yutuqlari ko'pchilikka ma'lum. Ammo hozirgi kunda, ya'ni insoniyat XXI asrga qadam qo'yayotgan bir davrda ham aholi orasida ba'zi bir yuqumli kasalliklar ko'plab qayd qilinmoqda, ba'zilari esa batamom tugatilgan emas.

Yuqumli kasalliklarni aholi orasida batamom tugatish yoki yanada kamaytirish sanitariya - epidemiologiya sohasida xizmat qilayotgan vrachlarning bilim saviyasiga va ularning ish faoliyatiga bevosita bog'lik. Bu esa o'z navbatida bo'lg'usi vrachlarning epidemiologiya fanini chuqur bilishlarini, ushbu fanga oid nazariy bilimlarni amaliyotga to'liq tadbiq qilishlarini taqozo qiladi.

Amaliy mashg'ulotlar uchun qo'llanmada har bir mavzuning maqsadi, mashg'ulot uchun ajratilgan vaqt, mashg'ulotni o'tkazish rejasi, muhokama qilinadigan savollar, talaba bilishi lozim bo'lgan amaliy ko'nikmalar, talaba bajaradigan mustaqil ish hamda talabalarning mustaqil o'qishlari uchun ushbu mavzuga taalluqli zamonaviy adabiyotlar materiallari tartib bilan batafsil bayon etilgan.

Toshkent Tibbiyot akademiyasi Epidemiologiya kafedrasi xodimlari 50 yildan ortiqroq muddat mobaynida epidemiologiya fanini o'qitib kelmoqdalar. Mana shu o'tgan davrda doimo, uzluksiz ravishda, ushbu fanni talabalarga o'qitishning yangi-yangi, mukammallashgan usullari ishlab chiqilib o'quv jarayoniga tadbiq qilingan.

Ushbu qo'llanmani yozishda kafedra xodimlarining ko'p yillik pedagoglik mahorati natijalari ham hisobga olindi. Undan tashqari respublikamizda sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish jarayonida tayyorlanayotgan umumiy amaliyot vrachlari tayyorlash dasturi ham inobatga olindi.

Ushbu qo'llanma tibbiyot institutlarida epidemiologiya fanini o'qitishda va o'quv jarayonini takomillashtirishda pedagoglarga hamda talabalarga katta yordam beradi deb ishonch bildiramiz. Qo'llanma o'zbek tilida tayyorlanayotgan birinchi kitob bo'lganligi tufayli, ba'zi bir xato va kamchiliklardan xoli bo'lmasligi mumkin. Kitobxonlarning tanqidiy mulohazalari va maslahatlari uchun oldindan bo'lsada o'z minnatdorchiligimizni bildiramiz.

Professor O. M. Mirtazaev

QISQARTIRILGAN SO'ZLAR RO'YXATI

DSENM	Davlat sanitariya epidemiologiya nazorati markazi
YUKK	Yuqumli kasalliklar kabineti
RET	Retrospektiv epidemiologik tahlil
SSV	Sog'liqni saqlash vazirligi
FEKK	Favqulodda epidemiyaga qarshi komissiya
SHIYUK	Shifoxona ichi yuqumli kasalliklari
QVP	Qishloq vrachlik punkti
SNP	Sanitariya nazorat punkti
O'XYUK	O'ta-xavfli yuqumli kasalliklar
JSST	Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti
MSB	Markazlashgan sterilizatsiya bo'limi
FAP	Feldsher-akusherlik punkti